

معرفی مؤسسه پژوهشی برنامه ریزی درسی و نوآوریهای آموزشی و فعالیتهای علمی پژوهشی آن (۳)

اشاره

در ادامه معرفی «مؤسسه پژوهشی برنامه ریزی درسی و نوآوریهای آموزشی»، بخش هایی از نظام تحقیقاتی مؤسسه، شامل شورای پژوهش، کمیته معین شورا و فعالیت های آن ها، سیاست ها و نحوه جذب نیروی انسانی در بخش های تحقیقاتی و سیاست ها و نحوه گسترش مرزهای تحقیقاتی در شماره دوم به اطلاع خوانندگان محترم رسید. در این شماره به فرایند تحقیقات و ساز و کارهای مدیریت تحقیقات در مؤسسه می پردازیم.

فرایند تحقیقات

این مؤسسه از بدو تأسیس، فعالیت های پژوهشی خود را در قالب روش سیستمی و روند نماهای مختلف طراحی و دقیقاً مطابق آن عمل می کند. نمودار ۱، نقشه کلی نظام تحقیقات را در این مؤسسه، از بدو به وجود آمدن مسأله و شناخت دقیق ابعاد آن تا تبدیل به پروژه، برآورد هزینه، اعلام آگهی در

رسانه‌ها و دانشگاه‌ها، تهیه گزارش نهایی تحقیق، کاربست یافته‌های پژوهش و نیازها و مسائل جدید، نشان می‌دهد.

در خصوص مقررات مؤسسه برای سفارش پروژه‌های تحقیقاتی به بخش‌های پژوهشی درون دستگاه، در ماده ۸ «دستورالعمل تشکیل کمیته پژوهشی مشترک دفاتر تابعه سازمان» آمده است:

هر یک از کارکنان شاغل در سازمان، در صورت داشتن شرایط زیر، می‌توانند به عنوان مجری در طرح‌های پژوهشی سازمان شرکت نمایند:

الف) داشتن حداقل مدرک کارشناسی ارشد

ب) داشتن حداقل یک اثر پژوهشی (به جز پایان نامه)

ج) داشتن حداقل دو مقاله علمی (یک مورد آن چاپ شده باشد)

د) نداشتن تحقیق ناتمام (در دست اجرا).

سفارش دهی پروژه‌های تحقیقاتی مصوب به بخش‌های پژوهشی بیرون دستگاه، به صورت فراخوان عمومی از طریق رسانه‌های جمعی و اعلام به دانشگاه‌ها، مؤسسات پژوهشی و کارشناسان آموزش و پرورش انجام می‌گیرد. پس از اعلام آمادگی محققان و ارسال طرح‌های تحقیقاتی، طی فرایندی قراردادهای پژوهشی بسته می‌شوند.

همچنین نظام تعیین، توزیع و اختصاص اعتبارات تحقیقاتی به فعالیت‌ها و طرح‌های تحقیقاتی، به شرح زیر است:

۱. مسأله‌یابی از طریق پژوهش؛

۲. نظر سنجی‌های متعدد به روش «دلفی» از مدیران و کارشناسان سازمان؛

۳. پیشنهاد عنوان‌ها در شورای پژوهش؛

۴. تصویب عنوان‌ها در شورای پژوهش؛

۵. کسب نظر نهایی رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، درباره‌ی عنوان‌های مصوب

شورای پژوهش؛

۶. برآورد اعتبار تحقیقات براساس عنوان های تصویب شده؛

۷. تنظیم فهرست عنوان های پژوهشی در قالب اعتبار اختصاص یافته به برنامه ها و طرح های

پژوهشی سازمان؛

۸. ارسال برنامه سالانه به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور؛

۹. تصویب اعتبار؛

۱۰. ابلاغ به مؤسسه؛

۱۱. تخصیص اعتبارات تحقیقاتی براساس هزینه های پیشنهادی طرح های تحقیق.

سازوکارهای مدیریت تحقیقات

الف- سازوکارهای انگیزشی برای گسترش و تعمیم تحقیقات در دستگاه:

۱. سازمان دهی ارتباطات بهینه بین بخش پژوهش و دیگر دفاتر سازمان.

۲. تشکیل کمیته های پژوهشی و کاربست نتایج تحقیقات به طور مستقل در دفاتر تابعه سازمان

و تفویض اختیار تصویب طرح ها تا سقف مبلغ معین در هر سال.

۳. تشکیل مرکز اطلاع رسانی پژوهشی به منظور دسترسی آسان و سریع کارشناسان و مدیران به

نتایج پژوهش و اطلاعات علمی.

۴. گرامی داشت هفته پژوهش به صورتی گسترده و با مشارکت کلیه دفاتر سازمان.

۵. سازمان دهی جلسات علمی برای ارائه نتایج تحقیقات خاتمه یافته به کارشناسان سازمان.

۶. تخصیص بودجه ویژه برای گسترش تحقیقات در دفاتر سازمان.

۷. ایجاد فرصت های مطالعاتی و آموزشی و امکان ادامه تحصیلات تکمیلی برای پژوهشگران و

کارشناسان واجد شرایط و علاقه مند به تحقیق.

۸. برگزاری مسابقات متعدد در مقاله نویسی علمی و انتخاب مقاله ها و پژوهش های برتر به

مناسبت های گوناگون در هر سال.

ب- سازوکارهای ارتقای شأن تحقیق و محققان در دستگاه:

۱. متکی کردن تصمیم گیری ها به نتایج پژوهش های معتبر.
۲. زدودن موانع رفتاری بین سطوح مدیران و پژوهشگران.
۳. کاهش موانع مقرراتی (مانند حضور فیزیکی پژوهشگران، مقررات مالی و استخدامی).
۴. ایجاد محیط اجتماعی مناسب و پذیرای پژوهندگان و دانشوران برای جذب و نگه داری آنان.
۵. ایجاد تسهیلات و امکانات لازم برای انجام فعالیت های پژوهشی.
۶. معرفی محققان علاقه مند در سطح سازمان، وزارت آموزش و پرورش و سایر مجامع مورد نیاز.
۷. حمایت از پژوهشگران برای ارائه دستاوردهای تحقیقاتی آن ها در همایش های داخلی و خارجی.
۸. شرکت دادن کارشناسان محقق در همایش های داخلی و بین المللی.

ج- سازوکارهای تسهیل امور مالی و مقرراتی مربوط به تحقیقات:

۱. تأمین مالی پژوهشگران از طریق در اختیار قرار دادن ۲۵ درصد از کل مبلغ هزینه به صورت پیش قسط در شروع قرارداد و بقیه در سه قسط (هر قسط به ازای ارائه یک مرحله گزارش تا دریافت گزارش نهایی).
۲. در نظر گرفتن فرجه زمانی مناسب و منعطف برای اجرای طرح های تحقیقاتی.
۳. چون مفاد قراردادهای پژوهشی مؤسسه کاملاً شفاف است و از طرف دیگر، در مقابل گزارش های مرحله ای معین، اقساط توافق شده پرداخت می شود، لذا چنانچه پژوهشگران در موعد مقرر به تعهدات خود عمل کنند، امور مالی آن ها تسهیل خواهد شد.

د- سازوکارهای تسهیل در استفاده از خدمات و تجهیزات موجود در دستگاه برای امر تحقیقات:

۱. ایجاد مرکز اطلاع رسانی در مؤسسه. این مرکز با استفاده از شبکه «Lan» داخلی، استفاده از شبکه «اینترنت رشد» و شبکه خارجی (اینترنت)، ضمن ایجاد بانک های اطلاعاتی در باره پژوهشگران، نویسندگان، طرح های پژوهشی و مقاله های علمی، فعالیت های خود را در زمینه های زیر آغاز کرد:

- ۱.۱. طراحی و ایجاد بانک اطلاعات پژوهشگران و نویسندگان (داخلی و خارج سازمان)
- ۱.۲. نصب و راه اندازی نرم افزار همکاران در سیستم مکانیزه «Paper - Less» مؤسسه پژوهشی.
- ۱.۳. آموزش کارکنان در زمینه های: ۲۰۰۰ windows ، word ، Internet ، اتوماسیون اداری.
- ۱.۴. آبونمان سه پایگاه اطلاعات علمی. پژوهشی جهان:

- Digital Dessertation full text
- Proquest Education Complete
- ERIC

۲. تقویت کتابخانه و مرکز اسناد از طریق خرید کتاب های روز و مورد نیاز مؤسسه (داخلی و خارجی)، اشتراک مجلات و نشریات تخصصی مرتبط با فعالیتهای مؤسسه (داخلی و خارجی).
۳. راه اندازی سیستم اطلاعات پژوهش.
۴. تشکیل جلسات هماهنگی و همایش های خاص مورد نیاز پژوهشگران.
۵. صدور معرفی نامه های لازم برای مراجعه به مدرسه ها، منطقه ها و سازمان آموزش و پرورش استان ها و یا سایر مؤسسات دولتی، تعاونی و خصوصی.

- ۵- ساز و کار بهره گیری از نتایج تحقیقات در امور اجرایی دستگاه، مستندسازی و اعلان نتایج تحقیقات:
- به منظور بهره گیری از نتایج پژوهش های انجام شده در پاسخ به سوالات، مسائل و مشکلات

موجود در مسیر فعالیت‌های برنامه‌ریزان و مجریان برنامه‌های آموزشی و درسی، کمیته‌ای تخصصی با نام «کمیته‌ کاربست نتایج تحقیقات آموزشی» در دفاتر تابعه سازمان تشکیل شده است. هدف این کمیته‌ها به کارگیری نتایج تحقیقات معتبر در برنامه‌ها، فعالیت‌ها و وظایف سازمان است. برای تحقق این هدف، هر یک از دفاتر ذینفع، در چارچوب فعالیت‌ها و وظایف تخصصی خود، همه منابع مکتوب (اعم از کتاب، نشریه، مقاله و گزارش‌های تحقیق) را جمع‌آوری و یافته‌های آن‌ها را (پس از اعتباربخشی به وسیله حداقل دو نفر از اعضای کمیته پژوهشی) بررسی می‌کند و نسبت به تهیه طرح‌های اجرایی مبنی بر چگونگی کاربست نتایج تحقیقات، اقدام می‌نماید.

این کمیته‌ها که از مرکزیت مؤسسه پژوهشی سازمان، هدایت و حمایت می‌شوند و گزارش‌های پژوهشی مرتبط با فعالیت‌های خود را پس از اعتباربخشی یافته‌ها، در سه حالت به کار می‌برند. کمیته‌های کاربست در دفاتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، تاکنون ۲۰ طرح پژوهشی و ۶۰ مقاله علمی را با هدف کاربست نتایج آن‌ها در برنامه‌های درسی مورد بررسی و استفاده قرار داده‌اند و در چهار جلد، گزارش آن‌ها به مؤسسه پژوهشی ارسال داشته‌اند.

و- ساز و کارهای همکاری با سایر دستگاه‌های اجرایی در اجرای تحقیقات بر اساس سیاست‌های راهبردی در زمینه توجه به عوامل محیطی بیرونی و استفاده از فرصت‌های موجود در جامعه، از سال ۱۳۷۸ با دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های پژوهشی کشور ارتباط برقرار گردید و تاکنون ادامه یافته است. در جریان این فعالیت، نشست‌های متعددی بین نمایندگان سازمان از مؤسسه پژوهشی و نمایندگان دستگاه‌های زیر انجام و ده تفاهم‌نامه منعقد شد:

۱. «معاونت پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری»: بر اساس مفاد تفاهم‌نامه، طرح مشارکت استادان در کمیته‌های برنامه‌ریزی درسی و پژوهشی تدوین شد.
۲. دانشگاه صنعتی شریف: در جلسات متعدد، تفاهم‌نامه همکاری بین سازمان و این دانشگاه منعقد شد و ضمن تهیه طرح تأسیس مرکز تحقیق و توسعه (R&D) در زمینه آموزشی ریاضی، علوم و

فناوری، آیین نامه آن به تصویب رسید. این مرکز در بهار سال ۸۱ راه اندازی و سه پروژه تحقیق به آن واگذار شد.

۳. جهاد دانشگاهی: بر اساس مفاد تفاهم نامه فی مابین، دفتر همکاری های مشترکی با عنوان دفتر «ساجد» تشکیل شد که حدود دو سال از فعالیت آن می گذرد.

۴. دانشگاه آزاد اسلامی: در سال ۱۳۷۹ جلسات مشورتی با معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد تشکیل و طرح هایی تدوین شد که به علت تغییر مدیریت ارتباط با صنعت آن دانشگاه، در حال حاضر متوقف شده است.

۵. دانشگاه تربیت معلم: در جلسات متعدد تفاهم نامه ای تدوین و به امضای ریاس دانشگاه و سازمان رسید. لیکن جلسات برای اجرای تفاهم نامه ادامه نیافت.

۶. پژوهشکده تعلیم و تربیت: برای ایجاد ارتباط بیش تر تفاهم نامه ای مبادله شد و به منظور همکاری های مشترک اقداماتی آغاز شده که امید است در سال ۱۳۸۲ با جدیت بیش تری پیگیری شود.

۷. دانشگاه شهید رجایی: نشست های مشترک به انعقاد قرارداد برای انجام پنج طرح پژوهشی منجر شد.

۸. دانشگاه الزهرا: نشست های مشترک به انعقاد قرارداد چهار طرح پژوهشی منجر شد.

۹. دانشگاه علامه طباطبایی: نشست هایی بین مدیران و گروه استادان «دانشکده علوم تربیتی» این دانشگاه و مدیران و کارشناسان سازمان انجام شده و پیش نویس تفاهم نامه برای امضا آماده شده است.

۱۰. دانشگاه شهید بهشتی: پس از نشست های مشترک مدیران و استادان دانشکده علوم تربیتی با مدیران و کارشناسان سازمان، تفاهم نامه تنظیم گردید و قرارداد چهار طرح پژوهشی منعقد شد.

۱۱. دانشگاه علم و صنعت: نشست های مشترک به انعقاد دو قرارداد پژوهشی در باره آموزش مجازی معلمان منجر شد.

۱۲. دانشگاه تربیت مدرس: مذاکرات منجر به عقد قرارداد سه طرح پژوهشی شد.

ز- سازوکارهای استفاده از تجارب بین المللی:

گروه «پژوهش های بین المللی»، به منظور توسعه فعالیت های علمی و بین المللی، از بدو تأسیس مؤسسه راه اندازی شده است و در حال حاضر دو پروژه در دست اجرا دارد:

۱. دومین مطالعه بین المللی فناوری در آموزش و پرورش «SITES-M2» پروژه ای بود که با همکاری انجمن بین المللی «ارزشیابی پیشرفت تحصیلی» اولین مرحله اش در سال ۸۰ پایان یافت و در سال تحصیلی ۸۱-۸۰ مرحله جدید آن تحت عنوان «فناوری اطلاعات در آموزش و پرورش» در ۲۰ دبیرستان شهر تهران به مرحله اجرا گذاشته شده و ارزشیابی از مرحله دوم (از طریق اعزام پژوهشگران و مشاهده نوآوری های دانش آموزان در استفاده از فناوری اطلاعات) حاکی از موفقیت های جدید در این تجربه بین المللی است.

۲. پروژه بین المللی سواد علمی: «پروژه ۲۰۶۱» انجمن توسعه علوم آمریکا، از پروژه هایی است که بررسی و امکان بهره وری از نتایج آن به دانشگاه شهید رجایی واگذار شده است و تاکنون گزارش مراحل اول و دوم طرح، ارائه و ۲۲ سند آن نیز ترجمه و منتشر شده است.